

ЯРОСЛАВ ХАШЕК
МЪКИТЕ НА
ЛИТЕРАТУРНОТО
ТВОРЧЕСТВО

Превод от чешки: Светомир Иванчев, Стефан Бошнаков, Василена
Мирчева, 1998

chitanka.info

Условията за работа на литературните работници днес са много по-добри, отколкото преди войната. Следвоенният литературен работник, ако се труди прилежно и не харчи много, разполага винаги с достатъчно пари, за да си плати дажбата брашно, хляб, захар и тютюн и дори ще му останат средства да може веднъж в месеца да отиде на театър. Ако не е въздържател и ако за него виното е особено привлекателно, а вкусът на ром му доставя удоволствие, днес той винаги намира възможност да ползва тези удоволствия на кредит, защото и в това отношение условията са се изменили и днес литературните работници се ползват с по-голямо доверие и уважение, отколкото преди войната.

По-рано положението у нас беше по-друго. Ще ви разкажа няколко случая за това.

Някога в нашата столица излизаше списание „Весела Прага“, в което аз печатах хуморески. Три хуморески за две крони, които винаги се очакваха с нетърпение от няколко гладни и жадни гърла.

Един ден, като занесох шест хуморески на издателя, той отказа да ми плати четири крони и ми предложи да сключим договор. Искаше да му напиша двайсет хуморески, за които щеше да ми заплати предварително, но в стока. Случайно бе получил една партида часовници, за да ги раздава във вид на премии на абонатите. (Тогаво един часовник струваше в магазина две крони.) Каза, че няма да ми смята часовниците повече от две крони и е готов да ми даде веднага четиринайсет часовника — един часовник ми даваше като прибавка, защото трудно се закръглявало.

И така, аз сключих с него договор за двайсет хуморески и получих от издателството четиринайсет часовника.

Отвън ме чакаше един млад човек, който пишеше стихове. (Пет стиха за два халера.)

— Какво ще ги правиш? — попита той като непрактичен поет, пълен с идеали (по това време все още имаше идеалисти).

— Ще ги продадем по кръчмите.

Младият поет се изчерви.

— Ако не успеем да ги продадем по кръчмите — казах му аз, — ще ги продаваме по аперитивите.

— Аз няма да дойда да продавам с вас — заяви той. — Нали знаете, че съм член на дружеството на младите литератори „Сиринкс“.

— Добре — казах, — вие значи няма да продавате, а само ще ми правите компания.

Тръгнахме. Най-напред отидохме у Примасови, където се събираха месари със сребърни тежки часовници. Един каза, че щял да купи, ако били сребърни, скъса пружината на един от часовниците, докато го навиваше, и великодушно ни предложи две бири за обезщетение. След това часовника със скъсаната пружина го продадохме на един господин за трийсет крайцера, тъй като той ни заяви, че и без това часовникът бил краден.

После отидохме отсреща у Шенфлокови, откъдето ни изгониха, като ни уверяваха, че сме били скитници и сме нямали разрешение за амбулантна търговия.

Запътихме се към „Мазола“ във Винохради, където продадохме един часовник за 80 крайцера на някакъв студент, който беше оставил своя в зложната къща, а очакваше пристигането на баща си.

Обикаляхме из Винохради, но никой нищо не купуваше. Затова се прехвърлихме в пети район, който, преди да западне съвсем, все още се ползваше със старата си слава, и там в един от аперитивите някой ни открадна два часовника.

В друг един бардак към нас се приближи човек с каскет и ни попита откъде сме. Той извади някакъв бележник, погледна в него и каза:

— Вие ми трябват.

След това ни хвана за яките и ни заведе в дирекцията на полицията, където останахме до сутринта, защото издателят с часовниците не си беше вкъщи.

Когато на другия ден най-сетне ни освободи от обвинението в кражба, издателят прояви такова благородство, че откупи останалите часовници на половин цена, тоест по петдесет крайцера.

Като ми изплащаше тази незначителна сума, той енергично подчерта:

— Да не забравите двайсетте хуморески!

След няколко дни, когато му занесох две хуморески, той подчерта вече не толкова енергично:

— Не забравяйте, че ми дължите още осемнайсет хуморески!

И до днес чака да му ги занеса.

Или друг един случай. Голямо списание. Произведението ни е отпечатано. Ние, наивните хора, смятахме, че ще получим парите веднага щом само се явим и кажем: „Вчера излезе разказът ми, идвам да си получа хонорара.“

Оказваше се обаче, че няма тоя, няма оня, елате утре!

И когато най-сетне на касата трябваше да получите пет крони и двайсет и два халера, касиерът ви даваше шест крони и искаше да му върнете остатъка, гледайки ви, като че ли сте някакъв разбойник. Обикновено вие нямахте в джоба си нито крайцер, тогава той си вземаше обратно шестте крони, като ви изреваваше: „Намерете отнякъде дребни!“ И вие хуквахте из Прага да търсите седемдесет и осем халера, за да си получите своите пет крони и двайсет и два халера.

Днес, както казвам, положението е много по-добро.

Тогава и с книгоиздателите беше същата история. На кола получавахте по трийсет и две крони и когато искахте аванс, давах ви по кронка. И никак не се стеснявах, ако ви хрумнеше налудничавата идея да си получите хонорара в книги, които ви пресмятаха по цена на дребно. Естествено, при продажбата на книгите вие загубвахте шейсет и шест на сто от хонорара си. При това те бяха толкова деликатни и грижливи, че ви казваха: „Знаете ли, нямаме нищо против да ви платим хонорара в пари, но се страхуваме, че ще ги похарчите и нищо няма да разберете от тях.“

Ако пък искахте да получите аванс срещу някоя работа, виждахте се принуден да измисляте разни лъжи. Обстоятелствата принуждаваха литературните работници да измислят всевъзможни неща и само здравият морал ви попречваше да не попаднете в „Панкрац“^[1].

Веднъж исках да получа двайсет и пет крони аванс срещу моя книга и ето какво трябваше да измисля. Изпратих приятеля си Густав Р. Опоченски, известния поет, да занесе на книгоиздателя следното писмо: „Многоуважаеми господине! Току-що ме сгази автомобил и едно от колелата му ми счупи крака. Моля да ми дадете двайсет и пет крони аванс срещу моята книга.“

Приятелят се върна без парите, но с отговор: „Обяснете за какво са ви нужни тези двайсет и пет крони.“ Отговорих: „За разноските по превозването ми до дома.“ Той ми писа: „Бърза помощ ще ви извози безплатно!“ Отвърнах му: „Бърза помощ може да ме закара само в

общата болница. Понеже настоявах да се лекувам вкъщи, колата си отиде.“ Опоченски се върна радостен. Донесе десет крони със съответна бележка върху моето писмо: „Десет крони са напълно достатъчни.“ Това бяха изпълнени с борби времена, които днес вече принадлежат към историята. Останал е само един-единствен случай, който като преживелица от старото време ме преследва и до ден-днешен с ужасната си предвоенна атмосфера.

Сега аз издавам няколко книги. (Без да се хваля, тези книги много ми харесват.) Една от тях — „Приключенията на добрия войник Швейк през Световната война“ — издавам със собствени средства и правя голяма агитация из провинцията. Един господин беше така любезен, че ми предложи да вземе книгата, която излиза на свезки, и да я занесе на книжарите в Будейовице. За своята агитационна обиколка той ми написа писмо, от което ще ви цитирам само един откъс:

„Но когато отидох при книжаря господин Сватек, той ми каза, че получил вече една свезка от Прага и това много го зарадвало, защото така научил къде се намира господин Хашек. А господин авторът Хашек през 1915 г., на 21 април, преди да замине на фронта, още като офицерски кандидат в Будейовице, сключил с него договор да му пише войнишки хуморески и се задължил в продължение на десет години да не пише войнишки хуморески за никого друго освен за него, за господин Сватек. Той е бил в плен през войната, разбира се, и не е могъл да пише, но сега, след като се е появил отново на бял свят, трябвало да изпълни договора и на това основание господин Сватек щял да предаде работата на адвокат, за да получи обезщетение. Учудвало го, че господин Хашек е могъл да забрави за даденото обещание в продължение на десет години да не пише за никой друг. А може би на господин Хашек му е било все едно и той се е правел, че не знае, че днес са в сила същите параграфи, които са важали по-рано в Австрия. И веднага ме посъветва да не се занимавам с тая работа, защото щели да ни конфискуват излезлите свезки...“

Повтаря се историята с часовниците...

Като офицерски кандидат на 21 април 1915 г. бях сключил за някакви си петдесет крони заробващ договор също като Фауст. И лицето, с което бях сключил договора, ме беше закриляло в най-опасните сражения по време на войната.

А сега с помощта на адвокат идваше да ми вземе душата.
Тук вече и светена вода не ще ми помогне...

[\[1\] Пращки затвор.](#) ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.